

Kaappelan suku 200 vuotta

nimimerkki “Kemijärven onni”

Onneni tae on Kaappelan talon esikoistytär, jonka tapasin Oulun työväenopistolla. Ranskan opiskelu tutustutti minut Hilkkiaan ja määräsi kohtalon, josta ei ole tarpeen valittaa. Auliisti tunnustan, että parempaa en osaa kuvitella kuin elämäni hänen kanssaan. Ei Timosen Pekan Kalle suotta häntä lapsena Jännäksi Hilkkaksi kutsunut. Voi miten rakastan tuota taitavaa, näyttävää ja kaunista naista, joka on jakanut elämän kanssani ja tehnyt minusta onnellisen miehen — tuonut elämäni ilon. Hän kutsui minut kotiinsa Kemijärvelle. Vastasin kutsuun ja elin täyttä elämää – elämää, joka on elämisen arvoista.

Elämä on yhä hyvää, vaikka vuosien karttuessa partani on tullut harmaaksi ja käyntini hidastunut. Vaimoni avulla olen oppinut tuntemaan revontulten maan. Hän antoi minulle pohjoisen hillavat suot, metsäiset jängät, utuiset niemet ja vaarat, järvien vedet, muikut ja hauet. Hän johdatti minut Luusuassa 200 vuotta asuneen sukuunsa tarinoihin. Perheen kasvu on lisännyt onneni määrää. Eivät edes Kemijärven omat onnelliset miehet ole näin onnessaan — saati tavalliset onnelliset miehet, joilta puuttuu onnen niitti – aito Kemijärven nainen.

Asun vesien ympäröimässä niemessä odottaen uutta Saulin tulvaa. Muistan, miten rakensimme majaamme tiirojen viiltäessä kirkuen ilmaa terävin siiveniskuun. Parkinsonin lyömänä kadehdin tiirojen matkalentoa napapiiriltä toiselle. Ehtiäkseen etelään ajoissa niiden on jätettävä pohjoinen napapiiri jo elokuun alussa – näenkö niiden paluun, mistä pidän kiinni siihen saakka? Vaitonainen järvi sulautuu pimenevään iltaan. Nivojen takaa nousee kuu yli yksinäisen niemen ja majan. Hillat poimittu, hauet pyydetty ja elämäni vuodet pinottu taakseni. Parasta on ollut oppi – viisaus naiselta, joka on minua parempi, lujempi ja käytännöllisempi. Eikä haittaa, että on silmälle sopiva ja rakas.

Lapset – ylpeinä kertokaa kysyjälle, että juurenne ulottuvat Keski-Pohjanmaan jokilaaksoista ja vedenjakajilta Kemijärven Lapinselän äärelle Kaappelan taloon ja äitiinne Hilkkiaan, Kallen ja Eevan esikoiseen – kohtalooni ja elämäni iloon. Saaga Onnellisten miesten maasta kertoo hänestä ja hänen suvustaan ja suvun kohtaloista alkaen vuodesta 1820. Tuolloin leskivaimo Margareta Wälikangas — juuriltaan Isokylän Könösiä — oli jäänyt yksin ja puolettomaksi talonpidossa.

Tossanselän takaa Ruopsasta leskivaimo soutu apua Susanna-tyttäreltä. Tämä oli nainut Johan Keskitalon — renkimiehen sukujaan Kairvuopioita Pelkosen takaa. Susanna sai Margaretan huolesta otteen ja sanoi asiasta voivansa sopia, jos on säälliset ehdot – mies sovun hyväksyy ja sitomatta perässä tulee. Niin pitivät naiset neuvoa ja saivat sovun. Nuorempi tunsu naapurinsa tilan ja näki paikan perheelleen. Vanha nainen tunsu raskaan työn ja hiipuvat voimansa. Sovittiin syytingin ehdot ja sitovat määrät: *yhdet hyvään, toiset tarpeeseen ja kolmannet kunnon kräviäisiin*. Samalla Margareta valitsi sukulinjan Säynäjäkankaan nimelle.

Sai sitten Susannan mies, Johan, tietää olevansa Kaappelan tilan isäntä. Ei nostanut Juho sanaakaan vaimonsa saamaa sopua vastaan – kukapa moista halpoisi, oman manttaalini isännyyttä. Vuodesta 1820 heidän lapsensa kasvoivat omalla nimellä, pihalla ja manttaalilla. Tyttäriä riitti emänniksi

Tuulaan, Kenttälään, Severiin ja Alatorniolle. Pojista piti tilan jatkaa, mutta kumpikin hukkui. Emännyyden otti Brita Kaisa, vanhin tyttäristä. Hänellä oli poika ja mies ja niin jatkui sukupolvien liitto jokaisen ollessa kuin lenkki uittopuomien ketjussa pitämässä rannan kallioita paikoillaan ajan veden kuohuessa Härjänselällä huveten ja uusiutuen kuin elämä, lahjana saatu.

Lapset – olkaat esivanhemmistanne viisaasti ylpeät! Lujasti kasvaka kiinni pohjoiseen maahan ja sukuun. Minut on kolmanteen sukuuni kasvatettu viisaudella ja rakkaudella tarveaineksista, jotka loppuvat kesken, kun elämän soisi vielä jatkuvan. Lapset — katsokaa elettyä elämää ja tehtyä työtä mielessä muinaisen nautinnan rajat miesten hiellä pestyt, hillahorkasta kärsineiden. Talven heinät on niitetty vetimistä suihkivaksi maidoksi, kylvön oraat paistettu rieskoiksi, muikut nuotattu ja hauet voilla kodassa paistettu, saveen leivotut teeret kypsyneet nuotiossa – kaikki hikiveroin maksettuina.

Naisten osana on perheen arjen pito – huoli pienten vunutoiden tarpeista ja sydän raskaana tietää kuukautisveren puutteesta suvun kasvun taika – mistä repiä ruoka, vaatteet, turva ja suoja taas uudelle asujalle. Voi sitä vaivaa ja työtä, mitä suku on elämän eteen tehnyt. Sen kertoo viisaus onnessani – Hilkassa, minua paremmassa, kestävämmässä ja kauniimmassa.

Lähden veneelläni vielä kerran Kiviperän Kurjenpolvesta. Kierrän Saulinkallion ja Nollakiven ja jatkan Nivojen kautta ohi Ahvensalmen ja ohjaan Lossin aukosta Lapinselälle. Väylämerkki Ailangan rinteessä ohjaa veneeni Luusuanniskan penkkojen väliin. Varttitörmän rannassa nousen maihin arpoen, menenkö laavulle Seitavaaran rakkaan, leiriydynkö Severivaaran kuruun vai suuntaanko ylös Ailankaan. Rakennan asentopaikan Varttitörmän päälle. Seuraan, miten vesi huilaa Neitilän asuinkentän ja Autiosaaren tulvaniittyjen välistä Härjänselälle ja Seitakorvaan. Padon yli näen ajan taakse vuosiin, jolloin vesi virtaa uoman täydeltä pärskyen korkealle yli kivien.

Seuraan katseella, miten määrämittaan sahatut tukit huilaavat vedessä, kuinka kupariniitein koottu uisko huilaa alavirtaan kuohujen kastellessa venemiehet – soutajat ja perämiehen ja etutuhdolla istuvan uiton kasöörin jaloissaan teljoilla ketjuin veneeseen lukittu arkku – uiton palkkarahat, tänään maksettavat. Vesi huilaa, tukit huilaavat, vene huilaa, mutta miehet huilaavat soutamatta odottaen perästä käskyä vetää airoilla kuin perkelettä läpi viimeisen kivisen vuolteen. Varttitörmän kodassani huilaan takertuen taattuun maahan – tulvakerrosten rehevään humukseen. Jokainen tekee minkä pystyy ja osaa – huilaa tavallaan. Lepään hetken Varttitörmän multavalla maalla, jonka kuvittelen omistavani, mutta joka pian omistaa minut.

Uiton kasööri maksaa palkat lauantaina iltapäivällä. Viikonloppu on kesällä jonakin kahdestasadasta Säynäjäkankaiden vuodesta Kaappelan talossa Kemijärven Luusuassa. Aurinko kieltäytyy laskemasta, mutta kelloon luottaen järjestetään illalla tanssit Luusuan pirtissä. Uittomiehistä, ajomiehistä, hakkuomiehistä, talollisista, talollisten pojista ja rengeistä onnellisimmat käyvät hiljaa kiirehtien kohti kotia, saunaa ja omaa naistaan, vihittyään, kihlattuun, katsottuaan onnellisina onnestaan – hiljaa kasvaneesta. Elämänpituisen liiton sydänystävä vakuutena, että Onnellisten miesten maassa säilyy ja uusiutuu onnen määrä ja siirtyy sukupolvelta toiselle ulkopuolisten ihmetellä ja kadehtia: ”Mistä pirusta onnellisuuden mannaa riittää pohjoisen perille?”

Kemijärveltä on viety ja viedään, mitä irti saadaan ja voidaan pois kuljettaa – niin naplataan maat ja mannut, veden ja tuulen voima, kalat ja karjat, puut ja malmit, osaaminen ja taito ja työvoima ja laatuun katsomatta asukkaista niin onnelliset kuin onnettomat ja ne siltä väliltä. Taivaan tulista opin, että koko valtakunnan tulet voidaan naplata. Tehdas oli helppo kaataa ja ne tukiraharohmut. Junan naplaus estettiin. Miten käy kiinalaisten hankkeen – kuka, ketä, milloin ja miten siinä naplataan.

Iltaa kohti kerääntyvät onnettomat ja tyytymättömät nurmille, kartanoille, rannoille, pensaiden suojaan, takapihoille tai tanssiapaikan vierelle. Kiertävä puteli tietää raskaan työn ja vajeen onnessa. Viikonloppuna perjantaista ehtookelloihin ja yli sunnuntain pysyvät onnelliset onnessaan ja jotkut löytävät onnensa. Onnettomat havahtuvat työviikkoon surkeina, sillä onni ei ole astiassa, ei ostettavissa, eikä onneen tarvita vierasta apua. Niin horjuvat he kuin syntiset Rovaniemen kirkon alttaritaulussa tyhjä pullo vieressään. Jos oli miehellä pohjoiset asenteet, tiedot, taidot, elämisen laatu ja hyvä raati, niin onnen sinetiksi hän ei tarvitse kuin onnellisen pohjoisen naisen. Se hänen vain on tajuttava, sillä se on kaikki – joko–tahi.

Onneni Kemijärven naisen löysin vappuna 1970, kun sanojen pienet linnut lensivät huuliltani kysyen, kävisinkö sen vapun vaihtoehdoksi. Löytämäni nainen saattoi minut Onnellisten miesten maahan ja klaaniin – sukuunsa. Kohtalo tartutti minut sinuun, Hilikka! Yhdessä eletyn kirjoitin ylös – ja ymmärrykseni kolmannesta suvustani, minulle antamastasi, jotta muistan ne hetket, asiat, seikat ja olosuhteet, jotka ovat meille omat ja yhteiset. Jollen kaikkea muista, olen kuitenkin onnellinen joka hetkestä, jonka muistan. Muistamani kirjoitan ylös ja luen uudelleen lisää muistaakseni ja senkin tallentaakseni. Kirjaan kaiken yhä lisää muistaakseni ja senkin tallentaakseni. Muistoja tavoitellen olen kirjoittanut elämäni sen jälkeen, kun sinut löysin.

Kirjoittaessani elin elämäni uudelleen. Se oli minun tarinani ja sinun, Hilikka, Kallen ja Eevan esikoinen Kaappelan talosta Lapinselän etelärannalta – sinun, jonka tapasin Oulun työväenopiston iltakoulussa, jossa kävin kerran viikossa oppiakseni tuntemaan sinut ja osatakseni kysyä ranskaksi oikein ja kuullakseni sinun vastaavan yhtä sujuvasti. Luulimme puhuvamme yhdestä vapusta tuolloin viisikymmentä vuotta sitten tietämättä, että kysymyksen ja vastauksen kaari kattoi kymmenet vuodet yhtä elämää, rakkautta, lapsia ja lapsenlapsia, ja yhä jatkuu tuo vappu.

Tuona ensimmäisenä vappuna juhlimme yhteisen loppuelämämme alkua, mitä emme vielä tienneet. Olin myytyä miestä sinut tavattuani. Ajan myötä oivalsin, että olin löytänyt aidon Kemijärven naisen ja osan Onnellisten miesten maassa. Parempaa en olisi osannut toivoa kuin löytää sinut ja saada hillakuuumeen tartunta – yhdessä hoidettava. Te amo, Hilikka.